

Skaidri un saprotami par PVN apgrieztās jeb reversās maksāšanas kārtību: ko tas dos Latvijas uzņēmējiem?

Sākot ar 2018. gadu, spēkā pakāpeniski stāsies izmaiņas, ko paredz augustā Saeimā izsludinātā nodokļu reformas likumu pakete. Kopumā 12 grozījumi ar finansēm un ekonomiku saistītos likumos skars ļoti plašu iedzīvotāju loku, tamdēļ ir būtiski laicīgi iepazīties ar nodokļu reformas ieviestajām izmaiņām.

Svarīga jaunās nodokļu politikas stratēģijas daļa ir ēnu ekonomikas apkarošana, kas Latvijā līdz šim ir bijusi gana problemātiska.

Līdz ar to sagatavotā nodokļu reforma sevī ietver vairākus preventīvus soļus, kuru mērķis ir palīdzēt Latvijas nodokļu iekasēšanas sistēmai “uzaudzēt biežāku ādu” cīņā ar nodokļu nemaksātājiem un krāpniekiem.

Vienas no būtiskākajām izmaiņām, par kurām publiskajā telpā tiek runāts ēnu ekonomikas apkarošanas kontekstā, ir pievienotās vērtības nodokļa (PVN) apgrieztās jeb reversās maksāšanas kārtības ieviešana attiecībā uz konkrētām nozarēm.

Jaunās sistēmas galvenais uzdevums – gādāt par to, lai atsevišķi negodīgie uzņēmumi nespētu radīt zaudējumus valsts budžetam, tīšuprāt izvairoties no PVN maksāšanas.

Kā rodas “PVN plaisa”?

Par tā dēvēto “PVN plaisu” (starpība starp iekasējamo PVN un reāli iekasēto PVN apjomu), kas rodas arī PVN krāpšanas rezultātā, pēdējā laikā arvien biežāk tiek runāts arī citviet Eiropas Savienībā (ES).

Vispārīgā PVN iekasēšanas mehānisma nespēja tikt galā ar PVN krāpniekiem atsevišķās nozarēs nodara būtiskus zaudējumus valstu – tostarp arī Latvijas – budžetiem.

Šobrīd PVN krāpniecība ir iespējama, jo pašreizējā PVN iekasēšanas kārtība paredz, ka darījumos starp reģistrētiem PVN maksātājiem par PVN summas iemaksāšanu valsts budžetā ir atbildīgs preces vai pakalpojuma sniedzējs, nevis saņēmējs.

Īsumā – maksājot par preci, PVN samaksā pircējs, taču šīs naudas aizgādāšana līdz valsts budžetam ir pārdevēja atbildība.

Tādēļ tas, vai PVN, kas aprēķināts par piegādātajām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem, ir iemaksāts Latvijas valsts budžetā, ir atkarīgs no uzņēmēju godaprāta.

Lieki piebilst, ka Latvijā, tāpat kā citās valstīs, uzņēmējdarbības vidē netrūkst komersantu, kuri ātra finansiāla labuma vārdā izlemj rīkoties negodprātīgi un nemaksāt PVN.

Kā darbojas PVN apgrieztā jeb reversā maksāšanas kārtība?

Gadījumos, kad kādā nozarē tiek konstatēti augsti PVN krāpšanas riski, valsts ir tiesīga aizsargāt valsts budžeta un savu iedzīvotāju intereses, ieviešot īpašu PVN maksāšanas kārtību, pamatoti atkāpjoties no ES direktīvas noteikumiem.

Šo īpašo PVN maksāšanas sistēmu dēvē par PVN apgrieztās jeb reversās maksāšanas kārtību.

Realitātē tas izskatās šādi:

Vispārīgajā PVN maksāšanas kārtībā preču pārdevējs (uzņēmums A) izraksta rēķinu ar PVN, savukārt preču pircējs (uzņēmums B) šo PVN samaksā preču piegādātājam (uzņēmumam A), kas savukārt tālāk to iemaksā valsts budžetā.

Savukārt PVN apgrieztajā jeb reversajā maksāšanas kārtībā preču piegādātājs (uzņēmums A) izraksta rēķinu bez PVN, bet preču pircējs (uzņēmums B) pats aprēķina PVN un iemaksā to valsts budžetā vai saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likumu atskaita kā priekšnodokli.

Īsumā – PVN apgrieztā jeb reversā maksāšanas kārtība paredz, ka PVN, nemaz nenonākot uzņēmuma “A” rīcībā, tiek iemaksāts valsts budžetā no “B” maciņa. Tādējādi valsts nepastarpināti saņem likumā paredzēto PVN summu no darījuma.

Darījumi, kuriem tiks piemērota PVN apgrieztā jeb reversā maksāšanas kārtība, arī pakļausies daudz stingrākiem noteikumiem un uzraudzībai no valsts kontrolējošo iestāžu puses.

Nozares, kurām nāksies aprast ar jauno sistēmu

Šādu maksāšanas kārtību valsts ir tiesīga attiecināt uz tās teritorijā (iekšzemē) veiktiem darījumiem starp reģistrētiem PVN maksātājiem, un, saskaņā ar nesenajiem nodokļu reformas ietvaros izsludinātajiem grozījumiem Pievienotās vērtības nodokļa likumā, ar 2018. gada 1. janvāri jauno kārtību piemēros šādām nozarēm:

būvniecības pakalpojumiem un būvizstrādājumu piegādei, spēļu konsoļu piegādei, metālizstrādājumu piegādei un ar to saistītiem pakalpojumiem, kā arī sadzīves elektronisko iekārtu un sadzīves elektriskās aparatūras piegādei.

“Pozitīvi ir tas, ka ar šīs maksāšanas kārtības ieviešanu uzlabojas uzņēmējdarbības godīgas konkurences apstākļi, tajā pašā laikā PVN izkrāpšanas iespējas tiek būtiski mazinātas. Papildus tam ievērojami tiek atvieglota arī eksportējošo uzņēmumu dzīve. Līdz ar PVN apgrieztās jeb reversās maksāšanas kārtības ieviešanu konkrētajās nozarēs izzudīs salīdzinoši laikietilpīgais PVN pārmaksas atmaksāšanas process un mazināsies birokrātijas slogs,” skaidro finanšu ministre Dana Reizniece-Ozola.

Vērts pieminēt, ka pirmo reizi Latvijā šī kārtība tika ieviesta jau 1999. gada 1. jūlijā, tādējādi nosakot atšķirīgus PVN maksāšanas noteikumus vienā no nozīmīgākajām un lielākajām tautsaimniecības nozarēm – kokrūpniecībā.